

ДЕРЖАВНА ПРОГРАМА
“Репродуктивне здоров’я нації” на період до 2015 року

Загальна частина

Людина, її життя та здоров’я є найвищими соціальними цінностями держави, визначеними Конституцією України. Майбутнє держави обумовлюється комплексом політичних, економічних, соціальних факторів, що впливають на демографічну ситуацію та стан здоров’я населення.

Результати аналізу змін населення за останні 10—15 років свідчать про те, що Україна перебуває у стані глибокої демографічної кризи, зумовленої депопуляцією, збільшенням питомої ваги осіб похилого віку і зменшенням середньої тривалості життя. Зазначене негативно впливає на розвиток продуктивних сил, рівень добробуту людей та економічну ситуацію в державі.

Особливе занепокоєння викликає стан репродуктивного здоров’я, яке є невід’ємною складовою частиною здоров’я нації в цілому і має стратегічне значення для забезпечення сталого розвитку суспільства. Комплекс заходів, здійснених протягом останніх років у рамках Національної програми “Репродуктивне здоров’я 2001—2005”, сприяв позитивним змінам у цій сфері. Так, створено службу планування сім’ї, підвищився рівень обізнаності населення щодо здорового способу життя, безпечної статевої поведінки, відповідального батьківства, методів профілактики непланованої вагітності, використання сучасних методів контрацепції.

Спостерігається тенденція до зменшення кількості абортів, зниження рівня материнської та дитячої смертності, однак ці показники залишаються високими і значно перевищують середньоєвропейські. Потребують розв’язання проблеми невиношування вагітності та безпліддя, що є наслідками небезпечної статевої поведінки і причиною значних репродуктивних втрат.

Такий стан справ зумовлює необхідність подальшого здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення репродуктивного здоров’я населення.

Аналіз причин виникнення проблеми

Проблеми, що виникають у сфері репродуктивного здоров’я, зумовлені:

незадовільним соціальним становищем громадян, недостатньою увагою до ролі інституту сім’ї, збереження традиційної культури взаємовідносин у сім’ї як основної складової суспільства;

недостатньою соціальною і правовою захищеністю у сфері праці, відсутністю належного контролю за дотриманням правил і норм охорони праці та техніки безпеки; дискримінацією жінок, особливо у сфері приватної підприємницької діяльності, що витісняє їх у низькооплачувані галузі або змушує шукати роботу в тіньовому секторі економіки чи за кордоном;

недосконалістю нормативно-правової бази;

смертністю чоловіків працездатного віку, що у 3,6 раза перевищує смертність жінок. Незворотні втрати чоловічого населення у репродуктивному віці позначаються на статевому співвідношенні у суспільстві, зумовлюючи наявність значної кількості одиноких жінок, неповних сімей та дітей-сиріт;

високим рівнем материнської та малюкової смертності, пов'язаним з недостатньою поінформованістю населення щодо здорового способу життя, відповідальної статевої поведінки, планування сім'ї, сучасних стандартів профілактики, діагностики і лікування хвороб репродуктивної системи, а також недостатнім рівнем оснащення сучасним високотехнологічним обладнанням закладів охорони здоров'я та підготовки спеціалістів, що призводить до зниження якості медичної допомоги;

незадовільним станом здоров'я вагітних жінок, що призводить до збільшення кількості ускладнень під час пологів, які спричиняють виникнення хвороб у новонароджених, а також впливають на рівень захворюваності дітей віком до 14 років та дитячої інвалідності;

високим рівнем штучного переривання вагітності (19,1 на 1000 жінок репродуктивного віку), що впливає на фертильність і перебіг наступної вагітності та пологів. Штучне переривання вагітності і пов'язані з ним ускладнення призводять до смерті майже кожної десятої жінки;

незадовільним станом здоров'я підлітків, негативний вплив на яке має поширення порнографії, пропаганда сексуального насильства, широке рекламування шкідливих звичок (тютюнокуріння, вживання алкоголю, наркотиків);

високим рівнем безпліддя українських сімей, що можна віднести до прямих репродуктивних втрат;

поширеною онкогінекологічною патологією репродуктивних органів, що є однією з основних причин смертності і призводить до втрати значної кількості молодих жінок, які не реалізували свою репродуктивну функцію;

недостатнім рівнем матеріально-технічного забезпечення закладів охорони здоров'я, що надають послуги у сфері репродуктивного здоров'я.

Одним з основних факторів розладу репродуктивного здоров'я населення вважаються інфекційні хвороби, що передаються статевим шляхом, які в підлітковому та дорослому віці нерідко стають причиною безпліддя, невиношування вагітності, онкогінекологічної патології, а також внутрішньоутробного інфікування плода з можливими тяжкими наслідками і навіть вадами розвитку. Прямі репродуктивні втрати від невиношування вагітності щороку становлять 36—40 тис. ненароджених дітей. У зв'язку з високими темпами поширення ВІЛ-інфекції особливої важливості набуває проблема ВІЛ-інфікованих вагітних жінок, що в свою чергу пов'язана з негативною динамікою збільшення ВІЛ-інфікованих дітей.

Мета та основні завдання Програми

Мета Програми полягає у поліпшенні репродуктивного здоров'я населення як важливої складової загального здоров'я, що значно впливає на демографічну ситуацію та забезпечення соціально-економічного розвитку країни.

Основними завданнями Програми є:

створення умов безпечного материнства;

збереження репродуктивного здоров'я населення, зокрема дітей та молоді;

удосконалення системи планування сім'ї;

забезпечення ефективного управління виконанням Програми.

Для більш ефективного розв'язання проблеми репродуктивного здоров'я визначені основні групи:

діти віком до 14 років;

діти підліткового віку 15—17 років;

молодь у віці 18—20 років;

молоді сім'ї до 35 років;
вагітні жінки;
жінки та чоловіки репродуктивного віку.

Пріоритетні напрями виконання Програми

Пріоритетними напрямами виконання Програми є:

у соціально-економічній сфері

удосконалення нормативно-правової бази з питань охорони репродуктивного здоров'я сім'ї;

пропагування сімейних цінностей, забезпечення медико-соціальної підтримки молоді сім'ї;

охорона здоров'я соціально незахищених верств населення;

у сфері освіти

розроблення та реалізація міжгалузевих стратегій, спрямованих на пропагування, формування і заохочення до здорового способу життя, відповідального батьківства та безпечного материнства;

інформування населення з питань відповідального ставлення до охорони особистого здоров'я;

проведення просвітницьких заходів з питань охорони здоров'я, пропагування здорового способу життя, планування сім'ї, зміцнення репродуктивного здоров'я населення, охорони материнства, а також профілактики онкологічних захворювань;

у сфері медицини

забезпечення посилення профілактичної спрямованості медичних послуг щодо збереження репродуктивного здоров'я для кожної цільової групи;

впровадження стратегії надання послуг щодо збереження репродуктивного здоров'я лікарями загальної практики та сімейними лікарями;

забезпечення надання високоякісної медичної допомоги у сфері репродуктивного здоров'я та планування сім'ї відповідно до протоколів її надання;

забезпечення рівних для чоловіків та жінок умов надання послуг щодо збереження репродуктивного здоров'я;

розширення доступу до медичних послуг підлітків, а також сільського населення;

розроблення та впровадження новітніх технологій у сфері репродуктивного здоров'я на основі висновків науково-доказової медицини;

поліпшення матеріально-технічного забезпечення закладів охорони репродуктивного здоров'я;

удосконалення та оптимізація системи планування сім'ї;

розроблення стратегії з питань забезпечення населення засобами запобігання непланованій вагітності;

створення системи підготовки сімейних лікарів і лікарів загальної практики з питань репродуктивного здоров'я та планування сім'ї;

включення до навчальних програм переддипломної та післядипломної підготовки фахівців розділів з питань репродуктивного здоров'я і планування сім'ї;

підвищення рівня професійної підготовки фахівців, які надають медичну допомогу у сфері репродуктивного здоров'я;

удосконалення системи управління в закладах охорони здоров'я;

у сфері науки

проведення наукових досліджень з метою:

- виявлення факторів та механізму впливу на збереження і поліпшення репродуктивного здоров'я;

- проведення аналізу щодо стану захворюваності на туберкульоз органів репродуктивної системи;

у сфері управління та контролю за виконанням Програми

моніторинг та оцінка здійснення заходів Програми. Очікувані результати

Виконання Програми дасть змогу:

знизити рівень:

- материнської смертності на 20 відсотків;

- анемії серед вагітних на 45 відсотків;

- малюкової смертності на 20 відсотків;

- гемолітичної хвороби новонароджених на 20 відсотків;

- підліткової вагітності на 20 відсотків;

- запальних захворювань статевих органів у підлітків 15—17 років на 20 відсотків;

- штучного переривання вагітності серед підлітків 15—17 років на 20 відсотків;

- штучного переривання вагітності в дорослих жінок на 20 відсотків;

- захворюваності на інфекції, що передаються статевим шляхом, на 30 відсотків;

- захворюваності на гонорею серед дорослого чоловічого населення на 10 відсотків;

- захворюваності на рак шийки матки на 20 відсотків;

- онкологічної захворюваності молочної залози на 10 відсотків;

- смертності новонароджених від синдрому дихальних розладів на 20 відсотків;

збільшити кількість дітей, які перебувають на грудному вигодовуванні до шести місяців, до 60 відсотків;

забезпечити антенатальним доглядом 98 відсотків вагітних;

довести рівень впровадження в амбулаторно-поліклінічних педіатричних закладах системи надання послуг “Клініка дружня до молоді” до 90 відсотків;

підвищити рівень використання сучасних засобів запобігання непланованій вагітності на 20 відсотків.

Фінансово-економічне обґрунтування

Фінансування завдань і заходів Програми (додаються) здійснюватиметься в межах видатків, передбачених у державному бюджеті МОЗ та іншим органам виконавчої влади, що беруть участь у виконанні Програми, бюджетах Автономної Республіки Крим, областей, м. Києва та Севастополя, а також за рахунок інших джерел.

Обсяг фінансування Програми з державного бюджету становить 455 165,7 тис. гривень, з місцевих бюджетів — 295135,2, з інших джерел — 10709,6 тис. гривень.